

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Eripedagoogika õppekava

Reelika Vähi

**INDIVIDUAALSE ÕPPEKAVA VAJALIKKUSEST ANDEKATELE
ÕPILASTELE**

bakalaureusetöö

Juhendaja: Jaan Kõrgesaar, ped.kand.

Läbiv pealkiri: Andeka õpilase arendamine

KAITSMISELE LUBATUD:

Juhendaja:

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitismiskomisjoni esimees: Pille Häidkind (Ph. D.)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2013

Resume

Regarding the Necessity of Individual Curricula for Talented Students

In studies conducted in Estonia previously, mainly the teachers' opinion has been asked about developing talented children. In the bachelor's thesis "Regarding the Necessity of Individual Curricula for Talented Students" the study was conducted among teachers, talented students, and parents, and they were asked which opportunities and obligations it offers to the child. The two research questions were: 1) What does an individual curriculum mean for a student, teacher, and parent?; 2) Which additional opportunities and obligations for students are derived from individual curriculums? Data for compiling the sampling was obtained from the Estonian Education Information System (EHIS) according to which 53 curricula existed for developing talent in November for 2012/2013. The results of the written questionnaire show that an individual curriculum means mainly the possibility to develop according to the student's needs for respondents. Regarding the additional opportunities the main topics emphasized were the giving of extra tasks in class or at home, and the possibility to study certain subjects with students who are a year older.

Keywords: talent; individual curriculum

Resüme

Individuaalse õppekava vajalikkusest andekatele õpilastele

Eestis läbi viidud uurimustes on varasemalt küsitud suurel määral just pedagoogide arvamust andekate laste arendamiseks. Bakalaureusetöös „Individuaalse õppekava vajalikkusest andekatele õpilastele“ küsiti õpetajatelt, andekatelt õpilastelt ja lapsevanematelt, kelle algatusel koostati õpilasele individuaalne õppekava ning milliseid võimalusi ja kohustusi see lapsele pakub. Püstitati kaks uurimisküsimust: 1) Mida tähendab õpilase, õpetaja ja lapsevanema jaoks individuaalne õppekava?; 2) Milliseid lisavõimalusi ja kohustusi annab õpilasele individuaalne õppekava? Valimi koostamiseks saadi andmed Eesti Hariduse Infosüsteemist (EHIS), mille kohaselt oli 2012/2013 a novembri seisuga koostatud 53 andekuse arendamise õppekava. Kirjaliku ankeetküsitluse tulemustest selgus, et kõige enam tähendab individuaalne õppekava vastajate jaoks õpilase arendamist vastavalt tema võimetele. Lisavõimalustest märgiti enam õpilasele lisäülesannete andmist tunnis või kodus ning võimalust õppida teatud aineid koos endast aasta vanematega.

Märksõnad: andekus; individuaalne õppekava

Sisukord

SISSEJUHATUS	5
TEOREETILINE TAUST.....	8
Andekus	8
Kuidas arvestada andeka lapsega	9
Õpetaja roll andekate arendamisel	10
Andekad lapsed Eestis.....	11
Võimalusi andeka lapse arendamiseks lapsevanemal	11
UURIMUSLIK OSA.....	13
Metoodika	13
Tulemused.....	14
Arutelu.....	19
TÄNUSÕNAD.....	21
AUTORSUSE KINNITUS	21
KASUTATUD ALLIKAD.....	22
LISA 1	
LISA 2	
LISA 3	

Sissejuhatus

Igal õpilasel peaks olema võimalus saada haridust vastavalt oma võimetele. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega (PGS 2011) on sätestatud, et kui õpilase hariduslik erivajadus tuleneb tema andekusest, tagatakse talle individuaalse õppekava rakendamine ning vajaduse korral täiendav juhendamine aineõpetajate või teiste vastava valdkonna spetsialistide poolt haridusprogrammide või haridusasutuste kaudu.

Tavakoolis on levinud individuaalse õppekava koostamine erivajadustega õpilastele, kes ei tule tunnitööga toime ja jäävad seetõttu kaaslastest maha. Sageli ei märgata andekaid õpilasi, kes on tegelikult samamoodi erivajadustega ning vajaksid õpetajalt individuaalset tööd. Levinud on arusaam, et andekas õpilane saab endaga ise hakkama ning ei vaja seetõttu abi ega erilist tähelepanu. Tegelikult vajab ka andekas õpilane tähelepanu ja tunnustust. Uurimustest (Olszewski-Kubilius, Seon-Young, 2004) on selgunud, et andekatele õpilastele meeldib suhelda omasugustega ning omavahel akadeemilisi võimeid proovile panna. Ka lapsevanemad tõdesid, et erinevad andekatele mõeldud programmid ning suhtlemine teiste andekate õpilastega on tõstnud nende lapse huvi õppimise vastu ning suurenenud on laste enesekindlus.

Eestis on läbi viidud mitmeid uurimusi, kus küsitakse õpetajate arvamust selle kohta, kuidas andekas õpilane tunnis hakkama saab ning milliseid võimalusi saaks kasutada nende arendamiseks, kuid õpilaste ja vanemate arvamusele pole seni erilist tähelepanu pööratud. Adeline Abiline analüüsis oma diplomitöös õpetajate seisukohti laste arendamise võimaluste kohta tavakoolis ning leidis, et andekatega tegelemist hinnatakse küllalt ressursimahukaks. Õpetajad leidsid, et andekate jaoks on vaja erinevaid programme, materjale ja õpetajate lisaega. Selgus, et andekate laste arendamist hinnati Eestis 13 aasta eest pigem juhuslikuks, mis jääb suurel määral huviringide kanda (Abiline, 2000). USA-s on levinud programmid, kus andekas õpilane saab omandada nädalavahetusel teatud aines lisateadmisi (The Saturday Enrichment Program) või osaleda näiteks suvel mõnenädalastes programmides (The Summer Program), et täiendada oma akadeemilisi teadmisi. Sellised programmid pakuvad andekatele õpilastele võimalust suhelda omasugustega ning esitavad ühtlasi ka väljakutseid nende akadeemilistele sooritustele. (Olszewski-Kubilius, Seon-Young, 2004)

Paraku piirduvad Eestis levinud sellised programmid olümpiaadieelsete tegevustega. Vähe on andmeid individuaalse õppekava koostamisest, mis annaks õpilasele võimaluse õppida võimetekohase programmi järgi. Kuna andekatega tegelemine nõuab õpetajalt lisa-aega, jäetaksegi nad sageli erilise tähelepanuta. Kadri Rüütel leiab oma lõputöös „Andekate laste arendamise vajadus ja võimalused (õpetajate hinnanguil)“, et õpetajad ei pea andekate arendamist otseselt enda kui tavapedagoogi ülesandeks ning ei oska või ei püüa seetõttu pakkuda konkreetseid ja põhjendatud arendusvõimalusi (Rüütel, 2002). Siiski on EHISE andmetel 2011/2012 aasta seisuga koostatud Eestis individuaalne õppekava tulenevalt andekusest 81-le statsionaarse õppe õpilasele. Käesoleva lõputöö käigus selgitangi välja, kelle algatusel koostati andekale õpilasele individuaalne õppekava.

Uurimustest on selgunud, et individuaalse programmi koostamine andekatele avaldab neile üldiselt positiivset mõju. Arengu kiirendamine ja rikastamine mõjutab õpilaste akadeemilisi võimeid positiivselt. Tõsi, täheldatakse ka üksikuid negatiivseid kõrvalmõjusid. Kuna kiirendusprogrammid on tihti välja mõeldud samal eesmärgil, jäävad need sageli sarnaseks ning ei arvesta seetõttu õpilase individuaalsete vajadustega. Samas on leitud, et andekad õpilased, kellele ei koostata võimetele vastavat programmi, muutuvad kooli suhtes ükskõiksemaks ning neil võib sagedamini esineda käitumisprobleeme (Rawlins, 2004). Rob Noviti kirjutatud artiklist selgub, et andekatele õpilastele meeldib omandada teadmisi, mida nad tavapäraselt õpiksid vanemates klassides (Novit, 2012). Uus-Meremaal läbi viidud uurimuses tunnistasid õpilased, et tunnevad, kuidas vanemad ja õpetajad ootavad neilt kõrgemaid tulemusi ja paremaid käitumisnorme, sest neid peetakse teistest andekamateks. Samas mitmed õpilased leidsid, et just kõrgemad nõudmised motiveerivad neid töökoormust suurendama ja vastavalt oma võimetele pingutama. (Rawlins, 2004).

Kuna eelnevates uurimustes on küsitud suurel määral just pedagoogide arvamust andekate laste arendamiseks, pöördun mina oma bakalaureusetöös „Individuaalse õppekava vajalikkusest andekatele õpilastele“ vastuste saamiseks lisaks õpetajatele, ka andeka õpilase enda ning tema vanemate poole. Töö eesmärgiks on saada teada, kelle algatusel koostati õpilasele individuaalne õppekava ning milliseid võimalusi ja kohustusi see lapsele pakub. Vastused leitakse kahele uurimisküsimusele: 1) Mida

tähendab õpilase, õpetaja ja lapsevanema jaoks individuaalne õppekava?; 2) Milliseid lisavõimalusi ja kohustusi annab õpilasele individuaalne õppekava? Tahaks loota, et Eestis tõepoolest pööratakse tähelepanu andekatele õpilastele ning pakutakse neile erinevaid võimalusi oma ande arendamiseks. Andekate arendamine ei peaks piirduma üksnes tunnis lisäülesannete andmisega ning olümpiaadideks ettevalmistamisega.

Teoreetiline taust

Andekus

Viire Sepp ütleb oma raamatus „Andekusest ja andekatest lastest“, et andekuse määratlus on aluseks sellele, kuidas me tuvastame andekaid lapsi. Andekuse üht ja kõikehõlmavat definitsiooni pole sugugi kerge leida. Seetõttu kasutatakse andekuse määratlemiseks sageli hoopis mudeleid, mis aitavad meil mõista ande avaldumise eeldusi ning selleks vajalikke tingimusi ja katalüsaatoreid (Sepp, 2010). Laialdast tunnustust on leidnud andekuse seletus, mille kohaselt on andekus inimese individuaalne potentsiaal saavutada silmapaistvaid tulemusi ühel või ka mitmel alal (Dunn, Dunn & Treffinger 1992; Mönks, 2004; Unt, 2005). Eelnevalt toodud määratlusele toetutakse ka antud bakalaureusetöös.

Võimekuse mõõtmiseks on välja töötatud mitmeid teste. Levinud on intelligentsuskvoodi ehk IQ-test. IQ skoori 120-130 punkti loetakse andekuse mõõduks, kusjuures üle 130 punkti kogumine tähendab üliandekust (Haller, Oberg, 2004). Tänapäeval ollakse siiski arvamisel, et intelligentsustestid mõõdavad pigem kooliandekust ehk testide sooritamise andekust, kuid ei mõõda võimet luua midagi uut ja originaalset (Renzulli, 2002). Leiangi, et andekas õpilane ei pea ilmtingimata saavutama kõrgeid tulemusi IQ testides, sest inimene saab olla andekas väga paljudel aladel, mida IQ testid sageli ei mõõda. Enamus IQ teste eeldavad kindlaid raamides vastuseid ja pärsivad seega inimese loovust.

Eestis ja Soomes läbi viidud uurimuses selgus, et eriti andekate laste loova mõtlemise originaalsus on ligi kolmandiku võrra kõrgem andekate laste mõtlemise originaalsusest. Võib järeldada, et mida andekam on laps, seda enam genereerib ta uusi ja kavalaid ideid ning otsib neile sagedamini ebatavalisi ja originaalseid lahendusi. (Vikat et al., 2001).

Kuidas arvestada andeka lapsega

Oluline on andekuse varane diagnoosimine, et igal lapsel oleks võimalus saada isikupäraseid erisusi arvestavat head kasvatust ja haridust sõltumata ühiskondlikust positsioonist. On leitud, et andekuse varajane märkamine aitab lapse vanemaid ja õpetajaid lapse arendavate võimete toetamisel ning lapse eripärase käitumise mõistmisel ja sellesse suhtumisel (Vikat et al., 2001; Vikat, 2000). Kuigi leitakse, et lapsevanematel on kõige raskem oma lapse andeid märgata, on just nemad need, kellel on annete märkamiseks kõige paremad tingimused. Vanemad veedavad lapsega koos kõige rohkem aega ning peaksid seetõttu esimesena märkama, kui laps millegi poolest erineb. Alati ei pruugi see muidugi annet tähendada, kuid erinevate spetsialistidega koostöös saab selle välja selgitada ning ande ilmnemisel saab sellele hakata juba väikesest peale tähelepanu pöörama.

Kindlasti pole kõik andekad lapse ühesugused. Andekate laste võimete tase, erivõimed, iseloomujooned ja probleemid on väga erinevad. Just seetõttu vajavad andekad lapsed eriti individuaalset lähenemist (Sepp, 2010). Andekuse varane märkamine aitab õpetajal lapse arendavaid võimesid toetada ning tema eripärast käitumist mõista (Vikat, 2000)

Andekat last paneb tegutsema huvi – ta teeb sellepärast, et on huvitav ja tore. Mida loovam on laps, seda rohkem teeb ta tegemise enda pärast ning vähem kiita saamise eesmärgil. Kui ülesanne pole lapse jaoks huvitav, võib esineda püsimatust. (Vikat et al., 2001). Sellepärast tulebki anda andekale lapsele lisaülesandeid, mis vastaksid tema võimetele. Õpilane võib saada lisaülesandeid kodus tegemiseks või siis lahendada juba tunnis kaasõpilastest erinevaid, keerulisemaid ülesandeid, et vältida igavuse tekkimist ja seega tunni segamist andeka õpilase poolt. Leino (2000) leiab, et andekate laste kooliprobleemid võivadki tekkida sellest, et nendega ei osata arvestada. Kui õpilaste tase klassis on ebahühtlane, saavad andekad tunnis hakkama ilma oluliste pingutuseta ning tegelevad sageli nõ laisklemisega. Probleemitu ei pruugi olla ka läbisaamine klassikaaslastega, sest andekad jäävad sageli teiste poolt tõrjutuks. Keskmisest võimekamatel lastel on sageli emotsionaalseid probleeme. Toetada tuleks eeskätt emotsionaalse intelligentsuse arengut. Leino leiab, et olulisim oskus on sotsiaalne kompetentsus, mis koosneb empaatiast, suhtlemisoskusest, tolerantsusest ja

sihikindlusest. Sageli on ühel alal andekas edutu teises valdkonnas, mis koolis võib ilmnedä õpi- ja/või käitumisprobleemina. Ja ka vastupidi: probleemseks peetud lastel leidub ikka mingi oskus, milles nad on teistest üle (Leino, 2000).

Õpetaja roll andekate arendamisel

Laialt on levinud arvamus, et andekas laps saab endaga ise hakkama ning ei vaja koolis erilist abi ja tähelepanu. Andekaid peetakse tublideks, eeskujulikeks õpilasteks, kellel pole õppimisega probleeme.

Sepp leiab, et andekuse avaldumises on olulisel kohal ka nn õnne faktor, mida mõjutab sünnipära ja näiteks see, kas elu olulistel etappidel on lapse juures inimesed, kes tema eeldusi märkavad ja aitavad kaasa tema ande arendamisele. Oluline on, et laps satuks kokku täiskasvanutega, kes oskaksid ära tunda tema võimeid, mõista tema iseärasusi ja vajadusi ning toetaksid tema arengut kõige paremal viisil (Sepp, 2010). On selge, et mõne lapse anded avastatakse juba varakult, samas teine inimene ei saa oma andekusest teada terve elu jooksul. Kuna lapsevanemad pole saanud vastavat väljaõpet, peaksidki olema just õpetajad need, kes lasteaias, või hiljemalt koolis avastaksid võimekate õpilaste anded.

Kui klassis on andekas õpilane, peaks õpetaja temaga arvestama ning mitte püüdma suruda teda kindlatesse raamidesse. Annete avaldumiseks ja arendamiseks on tihtipeale vaja loovust, milleks kool sageli just palju võimalusi ei jäta. Kui näiteks andekas õpilane soovib läheneda ülesandele teise nurga alt, mitte nii, nagu ülejäänud seda teevad, peaks õpetaja andma õpilasele võimaluse ülesande teistsuguseks lahendamiseks. Tihtipeale jõuavad andekad rutem õige vastuseni ja suudavad lahendada ülesande vähemate vaheetappidega. Kui aga õpetaja nõuab kindlate etappide läbimist, võib see andekas õpilases trotsi tekitada, sest ta suudaks vastuseni jõuda ka palju lihtsamalt, ilma et peaks tegema enda jaoks mõttetu käike.

Andekad lapsed Eestis

Haridusteoreetikud soovivad andekate õpilaste puhul rakendada nii ainekava „kokkupakkimist“ kui ka selle rikastamist. Andekas noor on tavaliselt võimeline väga palju iseseisvalt õppima. Paljudele võimekatele õpilastele jäävad kodukooli pakutavad võimalused lemmikalaga tegeleda ahtaks. (Haller, Oberg, 2004)

Andekas õpilane suudab sageli omandada teadmised kaasõpilastest rutem. Seega on mõistlik kasutada nt ainekava kokkupakkimist, et õpilane omandaks vajalikud teadmised, aga ei peaks asjata venitama teema juures, mida ta nagunii juba oskab. Õppekava rikastamise teel saab andekas õpilane omandada rohkem kui tavakooli õpilasele ette on nähtud. Seetõttu saab ta tegeleda rohkem ainega milles ta on andekas ning mis tõenäoliselt talle huvi pakub. Vältida tuleks muidugi olukordi, kus andekale õpilasele jääb mulje, et ta peab oma ande tõttu teistest rohkem tööd tegema, kuigi ta võiks palju lihtsamalt hakkama saada.

Võimalusi andeka lapse arendamiseks lapsevanemal

Vanematel on andekuse kujunemisel oluline roll juba siis, kui laps on veel väga väike. Lapse ande kujunemisele aitab kaasa lapsega pidev tegelemine. Selleks, et võimed hästi välja paistaksid, ilmneksid, on oluline, et laps puutuks kokku võimalikult paljude erinevate tegevuste ja olukordadega.

Vanemad saavad andekust soodustada lapsega võimalikult palju suheldes ja tema tegemiste vastu huvi tundes, suunates last tegutsema just sellises valdkonnas, milles ta on edukas. Eesti ja Soome lastega läbi viidud uurimusest selgus, et lapsed, kes veedavad rohkem aega koos emaga, täiendavad oma ideid huvitavate detailidega ning nende mõtlemisprotsessi ilmestab viimistletus. Samas lapsed, kes veedavad rohkem aega isaga, mõtlevad originaalsemalt ja suudavad leida ebatavalisemaid lahendusi (Vikat et al., 2001). Järelikult on andeka lapse jaoks oluline kasvada üles koos mõlema vanemaga ning veeta nende mõlemaga võrdselt aega.

Vanemad peaksid julgustama oma lapsi tegelema erinevate hobidega (trennid ja huviringid), et selguks juba varakult, millisel alal on laps teistest andekam. Vanemad ise

ei pruugi olla kõige adekvaatsemad hindama, kas nende laps on mingil alal andekas, kuid erinevate võimaluste loomine tekitab suurema tõenäosusega olukorra, kus laps võib oma ande poolest mõnele spetsialistile silma jääda. Kui lapse annet on märganud, peaksid just vanemad olema need, kes last edaspidi toetavad ja innustavad, et ta saaks võimalikult palju areneda.

Uurimuslik osa

Metoodika

Valimi koostamisel võeti aluseks Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) andmed. Valimisse kuulusid õpilased, kellele on 2012/2013 a novembri seisuga koostatud individuaalne õppekava tulenevalt nende andekusest. EHISe andmetel oli Eestis selliseid õpilasi 53. Lisaks andekatele õpilastele kuulusid valimisse nende vanemad ja õpetajad. Õpilased jagunesid üle Eesti 18-ne kooli vahel. Nendest koolidest 12 olid nõus koostööd tegema ja küsimustele vastama. Kokku õnnestus jagada laiali 33 komplekti ankeete (õpilasele, õpetajale ja lapsevanemale), millest tuli tagasi 20 õpilase ja lapsevanema ning 17 õpetaja ankeeti (Tabel 1). Ankeedid viidi koolidesse paberkandjal ning tagasi toodud ankeedid korjati nädala pärast kokku. Väikese valimi tõttu, oli oluline iga tagasi toodud ankeet.

Tabel 1. *Valimi jaotuvus*

VALIM	JAGATI	TAGASTATI	PROTSENT
Õpilane	33	20	60,6%
Õpetaja	33	17	51,5%
Lapsevanem	33	20	60,6%
Kokku/keskmisel	99	57	57,6%

Uurimuse läbiviimise meetodiks valiti kirjalik ankeetküsitlus andekale õpilasele, õpetajale ja lapsevanemale. Kõikides küsimustikes oli nii valikvastustega kui ka avatud vastustega küsimusi. Osaliselt kattusid küsimused õpilase, õpetaja ja lapsevanema ankeetides.

Valikvastustega küsimuste puhul kasutati andmetöötluses diagramme, et anda tulemustest parem ülevaade. Lisaks sellele kasutati ühe küsimuse juures (millised

lisavõimalusi pakub õpilasele individuaalne õppekava) t-testi, et selgitada, kas erinevused vastuste vahel on statistiliselt olulised, ehk, kas vastust sõltus sellest, kas vastajaks oli õpilane, õpetaja või lapsevanem. Avatud küsimuste puhul kasutati vastuste loetlemist. Parema analüüsimise nimel viidi sisu poolest samad vastused ühise nime alla. Valikvastustega kogutud andmeid on analüüsitud ja töödeldud programmiga MS Excel.

Tulemused

Statistiliste erinevuste väljaselgitamiseks õpilasete, õpetajate ja lapsevanemate vastuste vahel kasutati t-testi (*t-Test: Two-Sample Assuming Unequal Variances*). Valim jagunes kolmeks grupiks – õpilased, õpetajad ja lapsevanemad. Valimi jaotuvust on näha tabelis 1.

Üks lapsevanem kirjutas tagastatud ankeedi peale järgmiselt: „Kuna reaalsuses mingit tavaõppest erinevat tegevust ei toimu (või siis väga vähesel määral), ei ole mul võimalik seda ankeeti täita“.

Individuaalse õppekava tähendus õpilastele, õpetajatele ja lapsevanematele

Kõige enam tähendas vastajate jaoks individuaalne õppekava õpilase arendamist vastavalt tema võimetele, mis seisnes tavaliselt raskemate lisäülesannete andmises tunnis. Antud vastust sõnastati kokku 31 (õpetaja 7, lapsevanem 12 ja õpilane 12) korda. Lisaks sellele märkisid sarnaselt õpetaja (5), õpilane (2) ja lapsevanem (1), et individuaalne õppekava annab võimaluse õppida teatud aineid järgmise aasta programmi alusel. Lapsevanemad (2) pidasid oluliseks märkida, et nende jaoks annab individuaalne õppekava võimaluse arvestada lapse individuaalsusega. Lapsevanemate jaoks tähendas individuaalne õppekava veel: võimalust, et tema laps saaks lõpetada gümnaasiumi kahe aastaga (1) ning täiendavat ettevalmistust aineolümpiaadideks (2). Üks küsitlusele vastanud lapsevanem sõnastas oma arvamuse individuaalsest õppekavast järgmiselt: „Leian, et minu lapse jaoks ei ole individuaalne õppekava

midagi erilist, kuna tundub, et õpetaja energia kulub nende õpilaste peale, kes vajavad järeleaitamist“.

Õpilased ise (2) leidsid, et individuaalne õppekava võimaldab neil mingil määral kasutada oma annet, kuid ei täpsustanud, milles need võimalused seisnevad. Lisaks sellele märkisid õpilased (2), et tänu individuaalsele õppekavale pöörab õpetaja neile rohkem tähelepanu, kui nad tunnis ülesannetega rutem valmis saavad. Üks õpilane leidis, et individuaalne õppekava annab talle rohkem vaba aega, mille jooksul saab ta tegeleda oma asjadega. Õpilane ei täpsustanud, mille arvelt tal vaba aeg tekib, kuid võib arvata, et tunnis ülesannetega varem valmis saades, lubab õpetaja tal oma asjadega tegeleda.

Õpetajad (3) märkisid, et individuaalne õppekava hoiab õpilase motivatsiooni ja huvi antud aine vastu, et tal tunnis nii igav poleks. Õpetajad märkisid veel: IÕK on kokkulepe õpilase-õpetaja-lapsevanema vahel, mis aitab tagada õpilase optimaalse arengu vastavas õppeaines (1) ning individuaalne õppekava paberil pole tähtis, vaid õpilane ise. Milleks toota pabereid, mis otseselt õpilasele midagi ei anna (1).

Individuaalse õppekava algatajad

Ankeetküsitluses paluti õpilasel, õpetajal ja lapsevanemal kirjutada, kelle algatusel koostati õpilasele individuaalne õppekava. Küsimusele vastati 50-l korral, ülejäänud jätsid sellele osale küsimustikust vastamata. Individuaalse õppekava algatajaks oli kas õpetaja (32), lapsevanem (9), õpilane (5), õpilane koos lapsevanemaga (3) või juhtkond koos tugikeskusega (1).

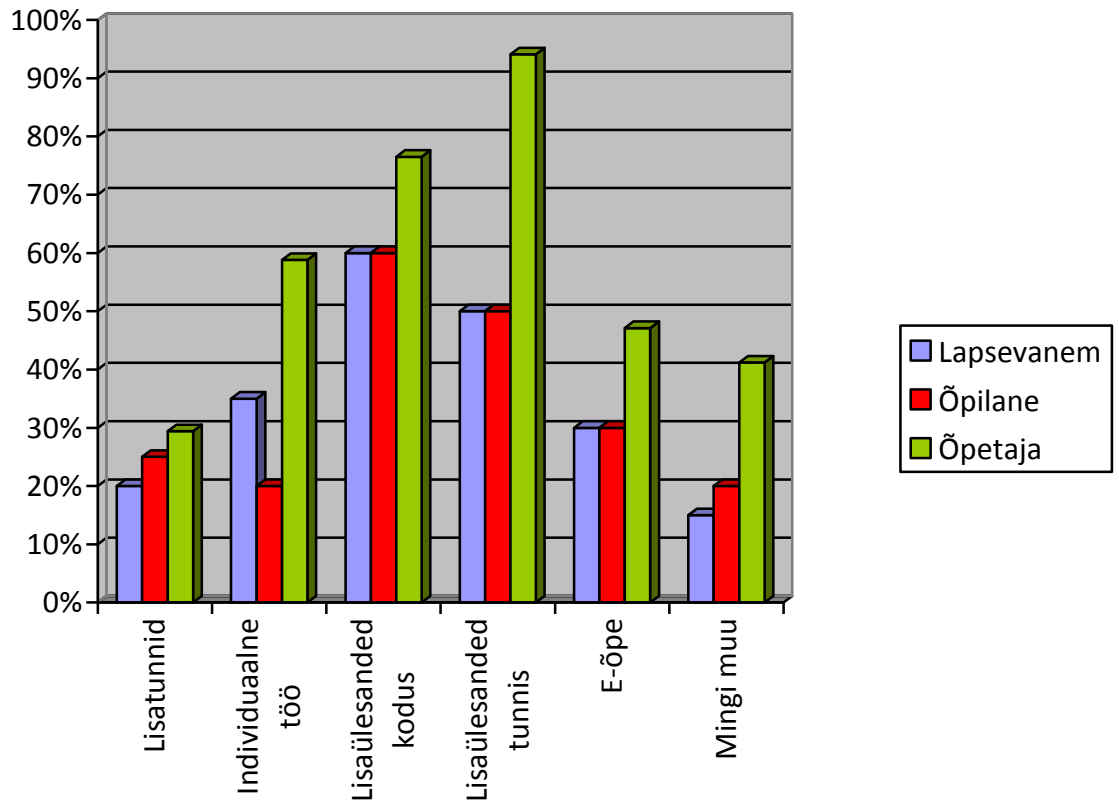
Põhjused individuaalse õppekava koostamiseks

Kõige rohkem põhjendati individuaalse õppekava koostamist väitega, et õpilane omandab materjali kaasõpilastest rutem ja seetõttu hakkab tal tunnis igav. Antud põhjust märgiti 36 korda (õpilane 15, õpetaja 13 ja lapsevanem 8). Lisaks sellele märkisid õpilased (3) ja lapsevanemad (2) individuaalse õppekava koostamise põhjuseks, et laps saaks paremat ettevalmistust aineolümpiaadideks. Üks lapsevanem märkis, et tema teada koostati individuaalne õppekava põhjendusega, et lapsel on omandatud piisavalt teadmisi õppimaks järgmise aasta programmi alusel. Ka üks

õpilane vastas, et individuaalne õppekava annab talle võimaluse lõpetada kool üks aasta varem ning see oligi IÕK koostamise põhjuseks. Kahel juhul märkisid lapsevanemad, et pole teadlikud individuaalse õppekava olemasolust ning sellest, et nende laps on esitatud kui andekas õpilane. Veel märkis õpetaja (1), et koostas individuaalse õppekava vaid seetõttu, et seadus nõudvat seda. Sama õpetaja märkis ka, et individuaalne õppekava koostati kooli juhtkonna ja tugikeskuse algatusel. Ülejäänud 11-l ankeedil jäeti märkimata, millise põhjendusega individuaalne õppekava koostati.

Võimalused, mida pakub õpilasele individuaalne õppekava

Kõige enam märkisid õpetajad (13), õpilased (12) ja lapsevanemad (12), et õpilased saavad individuaalse õppekava tõttu kodus tegemiseks lisaülesandeid. Teisel kohal olid lisaülesanded tunnis, mida märgiti vastavalt 16, 10, 10. Õpetajad (10) pidasid oluliseks märkida ka individuaalset tööd pärast tunde, samas kui õpilased (4) ja lapsevanemad (7) seda nii palju ei märkinud. E-õppe võimalusi märkisid õpilased (6) ja lapsevanemad (6) võrdselt. Õpetajad märkisid e-õppe võimalust kaheksal korral (47,1%). Suhteliselt võrdselt (õpetajad 5, õpilased 5, lapsevanemad 4) märgiti ka lisatundide võimalust. Vastusevarianti „mingi muu“ valiti 14 korral. Toodi välja lisatunnid/lisaülesanded olümpiaadideks valmistumisel (4), võimalus osa materjali iseseisvalt omandada (3), teatud aine tunnid endast aasta vanematega (3), individuaalne juhendamine aineõpetaja poolt tunni käigus (2), loovtööde esitamine (1) ning kontsertide külastamine ja nende hilisem analüüs (1). Täpsema ülevaate valikvastustest annab joonis 1.



Joonis 1. Lisavõimalused, mida pakub IÕK

Õpetajate ja õpilaste vastuste vahelised erinevused ei olnud statistiliselt olulised ($p=0,194$). Samuti polnud statistiliselt olulised õpetaja ja lapsevanema ($p=0,223$), ega ka õpilase ja lapsevanema ($p=0,934$) vastused. Järelikult pole vastuste juures oluline, kas vastajaks oli õpilane, õpetaja või lapsevanem.

Kasu, mida õpilane individuaalsest õppekavast on saanud

Õpetajatel ja õpilastel paluti märkida, millist kasu õpilane individuaalsest õppekavast on saanud. Õpetajad (4) ja õpilased (8) märkisid, et tänu individuaalsele õppekavale on muutunud õpitav materjal õpilase jaoks huvitavaks ja jõukohaseks. Õpilased lisasid veel, et on saanud tänu individuaalsele õppekavale selliseid teadmisi, mida nad muidu koolist poleks saanud. Õpetajad (5) ja õpilased (4) märkisid, et tänu

individuaalsele õppekavale on materjal nüüd õpilase jaoks huvitavam ning see paneb õpilast tulemuste nimel pingutama. Põhimõtteliselt sama väidet märkisid veel õpetajad (4), kes lisasid, et jõukohane materjal aitab kaasa õpilase arengule, mis vastasel juhul oleks seiskunud, sest polnud millegi poole püüelda. Neli õpilast leidis, et saavad tänu individuaalsele õppekavale targemaks ning see annab neile võimaluse tulevikus edukam olla. Õpilased (2) ja õpetajad (2) märkisid, et individuaalne õppekava andis õpilasele põhimõtteliselt võimaluse olümpiaadideks paremat ettevalmistust saada. Üks õpilane märkis, et tänu individuaalsele õppekavale on tal rohkem vaba aega, kuid jättis kirjutamata, mille arvelt vaba aeg tekib. Õpetaja (1) ja õpilase (1) ankeetidest selgus, et üks õpilane sai tänu individuaalsele õppekavale võimaluse lõpetada kool aasta varem. Üks õpilane märkis, et pole kahjuks individuaalsest õppekavast mingit kasu saanud, sest õpetaja annab talle väga harva mõne lisaülesande. Sama tulemus selgus ka õpetaja (1) vastusest, kus ta tõdes, et on tööga liiga koormatud ning pole seetõttu leidnud aega pöörata tähelepanu individuaalsele õppekavale.

Probleemid, mis on tekkinud individuaalse õppekava rakendamisel

Põhiliselt leidsid õpilased (11), õpetajad (5), ja lapsevanemad (15), et individuaalse õppekava rakendamisel pole tekkinud probleeme. Kõige olulisemaks probleemiks peeti ajapuudust nii õpilaste kui õpetajate poolt. Õpetajad (8) ja õpilased (7) tõdesid, et neil pole võimalik leida piisavalt lisaäga, et ette valmistada/lahendada lisaülesandeid. Ajapuudust märkis ka kolm vastanud lapsevanemat. Üks lapsevanem leidis, et õpetaja võiks tema lapsele individuaalse õppekava tõttu rohkem tähelepanu pöörata, sest praegu olevat õpilasele antav lisatöö väga minimaalne. Üks vastanud õpetaja pidas oluliseks märkida, et individuaalse õppekava koostamine paberil on keeruline ning sageli jääbki see antud probleemi tõttu koostamata. Õpilane (1) pidas oluliseks probleemiks märkida klassikaaslaste mõistmatut suhtumist. Õpilane märkis, et klassikaaslased saavad pahaseks, kui ta mõnda tööd kaasa ei pea tegema, kuid ei mõista, et tegelikult teeb ta individuaalse õppekava tõttu neist kõigist oluliselt rohkem tööd. Õpetaja (1) ja õpilane (1) märkisid, et oluliseks probleemiks on õppekorralduse planeerimine. Nimelt õppivat õpilane praegu matemaatikat koos aasta vanemate õpilastega ning sellest tulenevalt ei teata, kuidas ta peaks õppima järgmine aasta, olles ise lõpuklassis.

Üldiselt oli põhiliseks probleemiks õpilaste ja õpetajate ajapuudus. Õpetajad ei jõua suure töökoormuse tõttu aega lisategevusi ette valmistada, õpilased aga tõdesid, et ei leia piisavalt aega lisaülesannetega kodus tegeleda ning jätavad seetõttu ülesanded sageli tegemata.

Arutelu

Töö eesmärgiks oli saada teada, kelle algatusel koostati õpilasele individuaalne õppekava ning kui efektiivne see lapse jaoks eri osapoolte hinnangul on. Üritati välja selgitada, milliseid lisavõimalusi pakub Eestis andekatele õpilastele koostatud individuaalne õppekava.

Esimesest uurimisküsimusest, mida tähendab õpilase, õpetaja ja lapsevanema jaoks individuaalne õppekava, selgus, et kõige enam tähendab see vastajate jaoks õpilase arendamist vastavalt tema võimetele. Mitmel juhul tähendas individuaalne õppekava võimalust lõpetada kool aasta varem või õppida teatud aineid koos järgmise klassi õpilastega. Teisele uurimisküsimusele, milliseid lisavõimalusi ja kohustusi annab õpilasele individuaalne õppekava, vastati enam, et see tähendab õpilase jaoks lisaülesandeid tunnis või kodus.

Nagu eelnevatest uurimustest juba selgus, on individuaalse õppekava koostamine õpetaja jaoks mahukas töö ning sageli jääb puudu ka vajalikest oskustest. Kui 2011/2012 õppeaasta seisuga oleks pidanud Eestis olema 81 andekat õpilast, kellele on koostatud individuaalne õppekava, selgus siiski, et realselt on see arv vähemalt poole väiksem. Mitmed koolijuhid selgitasid, et on märkinud EHISes õpilasele individuaalse õppekava, kuid realselt paberil seda olemas ei ole, sest õpetajal pole aega või oskusi selle koostamiseks. Mõnel juhul selgus ka, et koolijuhid polnud üldse teadlikud, et nende koolis peaks olema andekaid õpilasi ning leidsid, et ilmselt on andmete kandmisel infosüsteemi tehtud inimlik eksitus. Selle õppeaasta seisuga oli EHISE andmetel Eestis 53 individuaalse õppekava järgi õppivat andekat õpilast, kellest enamus

ka realselt olemas. Uurimusest selgus siiski, et väga paljudele nendest õpilastest, ei anna individuaalne õppekava midagi enam, kui riikliku õppekava järgi õppimine.

Nagu eelnevatest uurimustest (Rüütel, 2002) juba selgus, tuli ka siin välja, et õpetaja jaoks tähendab andekas õpilane klassis lisatööd ning sageli jääb puudu vajalikust ajast, et õpilasega individuaalselt tegeleda. Nagu 11 aastat tagasi, selgus ka nüüd, et tihtipeale pööratakse andekatele õpilastele rohkem tähelepanu vaid seoses olümpiaadideks ettevalmistumisega. Selgus, et mõne õpilase jaoks tähendaski individuaalne õppekava vaid seost olümpiaadideks valmistumisega. Mõned vastanud õpilased tõdesid, et sarnaselt õpetajale, kellel pole aega lisaülesannete ettevalmistamiseks, pole ka neil tegelikult kodus aega nende lahendamiseks.

Uus-Meremaal läbiviidud uurimuses tunnistasid õpilased, et andekuse tõttu ootavad õpetajad ja lapsevanemad neilt paremaid tulemusi, kuid just see motiveeribki neid pingutama (Rawlins, 2004). Ka antud uurimusest selgus, et õpilased tahavad tunnis jõukohaseid ülesandeid lahendada, mitte lihtsalt igavleda ja kaasõpilaste järel oodata. Mitmel juhul märgitigi antud põhjus individuaalse õppekava koostamise eesmärgiks.

Andekate arendamine Eestis seisneb hetkel suurel määral lisaülesannete andmisest tunnis või kodus. Kuigi paljudel õpilastel, kes on märgitud andekaks, pole paberil olemas individuaalse õppekava, on siiski rõõm tõdeda, et nendega tegeletakse ja neile pööratakse rohkem tähelepanu. Oodatust vähem oli individuaalne õppekava seotud olümpiaadideks ettevalmistamisega. Kuigi seda vastati, polnud selle osakaal nii suur nagu oleks võinud arvata. Võib oletada, et kui õpetajatel oleks enam teadmisi ja oskusi individuaalse õppekava koostamiseks, saaks need ka paberil vormistatud, sest väga paljud pedagoogid on huvitatud andekate õpilaste arendamisest. Uurimusest selgub, et ka vanemad ja lapsed ise pööravad andekusele tähelepanu. Mitmel juhul oli just õpilane ise või tema vanem algatajaks, et lapsele koostataks individuaalne õppekava.

Tänuõnad

Täna abivalimis EHISe töötajaid, kes saatsid mulle andmed õpilaste kohta, kellele on koostatud individuaalne õppekava. Tänu ka abivalimis õppealajuhatajatele, kes vastasid minu saadetud meilidele ja olid nõus ankeedid vastu võtma ning laiali jagama.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kasutatud allikad

Abiline, A. (2000). *Andeka lapse arendamine meil ja mujal. Publitseerimata diplomitöö*. Tartu õpetajate seminar.

Dunn, R., Dunn, K. & Treffinger, D. (1992). *Bringing out the giftedness in you child*. Canada: John Wiley & Sons.

Eesti Hariduse Infosüsteem. Külastatud aadressil <http://www.ehis.ee/>

Haller, K., Oberg, L. (2004). Andekate laste arendamisest Eestis. *Haridus*, 3, 18–20.

Leino, M. (2000). Andekad probleemsed lapsed. *Haridus*, 2, 39–42.

Mönks, J.F. (2004). Andekus ja loovus. *Haridus*, 3, 14–17.

Novit, R. (2012). *Schools' gifted program gets new curriculum* Külastatud aadressil <http://www.aikenstandard.com/article/20121003/AIK0101/121009912/schools-gifted-program-gets-new-curriculum>

Olszewski-Kubilius, P, Seon-Young, L. (2004). Parent Perceptions of the Effects of the Saurday Enrichment Program on Gifted Students' Talent Development. *Roeper Review*, Vol 26, issue 3

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (2011). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13337919#para151g2>

Rawlins, P. (2004). Students' perceptions of their experiences from within acceleration programs in mathematics. *Australian Senior Mathematics Journal*, 18 (1), 42-51.

Renzulli, J. S. (2002). Emerging conceptions of giftedness: Building a bridge to the new century. *Exceptionality*, 10, 67–75.

Rüütel, K. (2002). *Andekate laste arendamise vajadus ja võimalused (õpetajate hinnanguil)*. Publitseerimata lõputöö. Tartu Ülikool.

Sepp, V. (2010). *Andekuses ja andekatest lastest*. Tartu: Atlex kirjastus.

Unt, I. (2005). *Andekas laps. Raamat õpetajale ja lapsevanemale*. Tallinn: Koolibri.

Vikat, M., Ruukonen, I., Noormaa, E., Toro, L., & Vennik, M. (2001). Andekas laps ja tema arengufaktorid. M. Veisson (Toim), *Väikelaps ja tema kasvukeskkond II* (lk 155-169). Tallinn: TPÜ Kirjastus.

Vikat, M. (2000). Uuritakse andekaid lapsi. *Haridus*, 6, 35–36.

Lisa 1

ANKEETKÜSITLUS ÕPILASELE

Lugupeetud andekas õpilane!

Olen Reelika Vähi ja õpin Tartu Ülikooli sotsiaal- ja haridusteaduskonnas eripedagoogikat. Uurin oma bakalaureusetöö raames individuaalse õppekava vajalikkust andekatele õpilastele. Töö eesmärk on saada teada, kelle algatusel koostati õpilasele individuaalne õppekava ning kui efektiivne see andeka lapse jaoks eri osapoolte (andekas õpilane, lapsevanem ja õpetaja) hinnangul on. Uurimuses osalevad vaid need õpilased, kellele on koostatud individuaalne õppekava tulenevalt nende andekusest.

2011/2012 aasta seisuga on koostatud Eestis individuaalne õppekava tulenevalt andekusest kõigest 81-le statsionaarse õppe õpilasele. Kuna selliseid õpilasi on Eestis väga vähe, on minu jaoks iga vastatud ja tagasi saadetud ankeet väga oluline.

Palun Sinu abi alljärgneva küsimustiku täitmisel. Sinu, kui andeka õpilase arvamus, on mulle väga oluline.

Palun loe iga küsimus hoolikalt läbi ning vasta küsimustele nii nagu Sa tegelikult tunned. Kõik vastused jäävad konfidentsiaalseks. Palun anna avatud küsimustele võimalikult põhjalikud vastused.

1. Mida tähendab Sinu jaoks individuaalne õppekava?

.....
.....
.....
.....

2. Kelle algatusel ja millise põhjendusega koostati Sulle individuaalne õppekava?

.....
.....
.....
.....

3. Milliseid lisavõimalusi pakub sulle individuaalne õppekava?

- a) Lisatunnid
- b) Individuaalne töö peale tunde

- c) Lisaülesanded kodus
- d) Lisaülesanded tunnis
- e) E- õpe (lisaülesanded internetis)
- f) Mingi muu (nimeta, mis see lisavõimalus on)

.....
.....
.....

4. Millist kasu sa individuaalsest õppekavast saad/ oled saanud?

.....
.....
.....
.....

5. Kas Sulle tundub, et õpetaja ootab Sinult andekuse tõttu, pidevalt paremaid tulemusi kui teistel õpilastelt?

- a) Jah
- b) Ei
- c) Vahepeal
- d) Ei oska öelda

6. Kas Sa tunned, et pead andekuse tõttu tegema teistest lastest rohkem tööd?

- a) Jah
- b) Ei
- c) Vahepeal
- d) Ei oska öelda

7. Kas Sa saad tihti tunnitööga enne teisi õpilasi valmis?

- a) Jah
- b) Ei

7.1 Mida õpetaja teeb, kui saad tunnitööga enne teisi õpilasi valmis?

- a) Ei teegi midagi

b) Annab mulle lisaülesande

c) Midagi muud (nimeta)

.....
.....
.....

7.2 Mida sa ise ootaksid, et õpetaja teeks, kui sul töö teistest õpilastest varem valmis saab?

.....
.....
.....
.....

8. Kuidas on individuaalne õppekava mõjutanud Sinu õpimotivatsiooni?

a) Individuaalne õppekava on tõstnud minu õpimotivatsiooni

b) Individuaalne õppekava on vähendanud minu õpimotivatsiooni

c) Ei olegi kuidagi mõjutanud

d) Mingi muu (nimeta)

.....
.....
.....

9. Kas Sa tunned, et peale individuaalse õppekava koostamist esitatakse Sulle kõrgemaid nõudmisi või oodatakse sinult paremaid tulemusi kui varem?

a) Jah, tunnen, et vanemad ootavad minult rohkem kui varem

b) Jah, tunnen, et õpetaja ootab minul rohkem kui varem

c) Ei tunne

d) Mingi muu (nimeta)

.....
.....

10. Milliseid probleeme individuaalse õppekava rakendamisel on ilmnenu?

.....
.....

Aitäh vastamast!

Lisa 2

ANKEETKÜSITLUS ÕPETAJALE

Lugupeetud õpetaja!

Olen Reelika Vähi ja õpin Tartu Ülikooli sotsiaal- ja haridusteaduskonnas eripedagoogikat. Uurin oma bakalaureusetöö raames individuaalse õppekava vajalikkust andekatele õpilastele. Töö eesmärk on saada teada, kelle algatusel koostati õpilasele individuaalne õppekava ning kui efektiivne see andeka lapse jaoks eri osapoolte (andekas õpilane, lapsevanem ja õpetaja) hinnangul on. Uurimuses osalevad vaid need õpilased, kellele on koostatud individuaalne õppekava tulenevalt nende andekusest.

2011/2012 aasta seisuga on koostatud Eestis individuaalne õppekava tulenevalt andekusest kõigest 81-le statsionaarse õppe õpilasele. Kuna selliseid õpilasi on Eestis väga vähe, on minu jaoks iga vastatud ja tagasi saadetud ankeet väga oluline.

Palun Teie abi alljärgneva küsimustiku täitmisel. Teie, kui andeka õpilase õpetaja arvamus, on mulle väga oluline.

Palun lugege iga küsimus hoolikalt läbi ning vastake küsimustele nii nagu tegelikult tunnete. Kõik vastused jäävad konfidentsiaalseks. Palun andke avatud küsimustele võimalikult põhjalikud vastused.

1. Mida tähendab Teie jaoks individuaalne õppekava?

.....
.....
.....
.....

2. Kelle algatusel ja millise põhjendusega koostati andekale õpilasele individuaalne õppekava?

.....
.....

.....
.....

3. Millist kasu andekas õpilane Teie arvates individuaalsest õppekavast saab/on saanud?

.....
.....
.....
.....

4. Milliseid lisavõimalusi pakub Teie arvates õpilasele individuaalne õppekava?

- a) Lisatunnid
- b) Individuaalne töö peale tunde
- c) Lisaülesanded kodus
- d) Lisaülesanded tunnis
- e) E- õpe (lisaülesanded internetis)
- f) Mingi muu (nimetage, mis see lisavõimalus on)

.....
.....
.....

5. Kas tunnete, et andekate õpilastega peab rohkem tööd tegema?

- a) Jah
- b) Ei
- c) Vahepeal
- d) Mingi muu (põhjendage)

.....
.....

6. Mida Te teete, kui andekas õpilane saab tunnis tööga enne teisi õpilasi valmis?

- a) Ei teegi midagi
- b) Annan talle lisaülesande
- c) Lasen tal oodata, kuni teised õpilased ka valmis saavad

d) Midagi muud (nimetage)

.....
.....

7. Kuidas Teile tundub, kas õpilased tahavad aines, milles nad on andekad, teistest rohkem tööd teha (omandada selles valdkonnas enam teadmisi)?

- a) Jah
- b) Ei
- c) Vahepeal
- d) Ei oska öelda

8. Kas peale individuaalse õppekava koostamist andekale õpilasele on suurenenud Teie ootused/nõudmised tema õpitulemuste osas?

- a) Jah
- b) Ei
- c) Ei oska öelda

9. Milliseid probleeme individuaalse õppekava rakendamisel on ilmnenud?

.....
.....
.....
.....

Aitäh vastamast!

Lisa 3

ANKEETKÜSITLUS LAPSEVANEMALE

Lugupeetud lapsevanem!

Olen Reelika Vähi ja õpin Tartu Ülikooli sotsiaal- ja haridusteaduskonnas eripedagoogikat. Uurin oma bakalaureusetöö raames individuaalse õppekava vajalikkust andekatele õpilastele. Töö eesmärk on saada teada, kelle algatusel koostati õpilasele individuaalne õppekava ning kui efektiivne see andeka lapse jaoks eri osapoolte (andekas õpilane, lapsevanem ja õpetaja) hinnangul on. Uurimuses osalevad vaid need õpilased, kellele on koostatud individuaalne õppekava tulenevalt nende andekusest.

2011/2012 aasta seisuga on koostatud Eestis individuaalne õppekava tulenevalt andekusest kõigest 81-le statsionaarse õppe õpilasele. Kuna selliseid õpilasi on Eestis väga vähe, on minu jaoks iga vastatud ja tagasi saadetud ankeet väga oluline.

Palun Teie abi alljärgneva küsimustiku täitmisel. Teie, kui andeka õpilase lapsevanema arvamus on mulle väga oluline.

Palun lugege iga küsimus hoolikalt läbi ning vastake küsimustele nii nagu tegelikult tunnete. Kõik vastused jäävad konfidentsiaalseks. Palun andke avatud küsimustele võimalikult põhjalikud vastused.

1. Mida tähendab Teie jaoks individuaalne õppekava?

.....
.....
.....
.....

2. Kelle algatusel ja millise põhjendusega koostati Teie andekale lapsele individuaalne õppekava?

.....
.....

.....
.....

3. Kui teadlik olite enne individuaalse õppekava koostamist sellest, mida see Teie lapse jaoks tähendab? Palun põhjendage oma vastust.

.....
.....
.....
.....

4. Milliseid lisavõimalusi pakub Teie arvates teie lapsele individuaalne õppekava?

- a) Lisatunnid
- b) Individuaalne töö peale tunde
- c) Lisaülesanded kodus
- d) Lisaülesanded tunnis
- e) E- õpe (lisaülesanded internetis)
- f) Mingi muu (nimetage, mis see lisavõimalus on)

.....
.....
.....

5. Millist kasu Teie laps individuaalsest õppekavast Teie arvates saab/on saanud?

.....
.....
.....
.....

6. Kuidas Teile tundub, kas individuaalne õppekava paneb Teie last rohkem pingutama?

- a) Jah
- b) Ei

- c) Vahepeal
- d) Ei oska öelda
- e) Midagi muud (põhjendage)

.....
.....
.....

7. Kas peale individuaalse õppekava koostamist andekale õpilasele on suurenenud Teie ootused/nõudmised tema õpitulemuste osas?

- a) Jah, ootan temalt enam kui varem
- b) Ei, minu ootused on jäänud samaks
- c) Ei oska öelda
- d) Midagi muud (põhjendage)

.....
.....
.....

8. Kas olete ise otsinud lisavõimalusi oma andeka lapse arendamiseks? Kui jah, siis millised need võimalused on?

.....
.....
.....
.....

9. Kuidas suhtute sellesse, et Teie lapsele on koostatud individuaalne õppekava?

- a) Olen individuaalse õppekava poolt ja pean seda lapse jaoks vajalikuks
- b) Leian, et individuaalne õppekava ei anna lapsele midagi ning pole seega vajalik
- c) Olen individuaalse õppekava poolt, kuigi leian, et see ei anna õpilasele eriti midagi
- d) Mingi muu seisukoht (palun põhjendage)

.....
.....
.....

10. Milliseid probleeme individuaalse õppekava rakendamisel on ilmnenud?

.....
.....

Aitäh vastamast!

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Reelika Vähi (sünnikuupäev: 05.03.1990)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Individuaalse õppekava vajalikkusest andekatele õpilastele“ mille juhendaja on Jaan Kõrgesaar;
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 10.05.2013